

УДК 336.27

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ
СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ ТА УПРАВЛІННЯ НИМ**

Ю. С. Сердечна, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності формування страхового портфеля, розглянуто фактори впливу на формування страхового портфеля та основні засади формування системи управління страховим портфелем як одного з головних чинників забезпечення фінансової надійності страхових компаній.

Ключові слова: страховий портфель, збалансований страховий портфель, управління страховим портфелем.

Постановка проблеми. Провідну роль у становленні та подальшому розвитку країни відіграють страхові компанії, ефективне функціонування яких забезпечується реалізацією значної кількості управлінських процесів, базовим з яких є формування оптимального страхового портфеля. Уся поточна й перспективна діяльність страхової компанії залежить від обсягу і якості страхового портфеля, від якого, у свою чергу, залежать не тільки основні показники діяльності, але й такі важливі характеристики, як платоспроможність та фінансова стійкість. Необхідність дослідження питань управління страховим портфелем зумовлюється появою нових інструментів мінімізації ризиків, що дозволяють змінювати підходи до формування страхового портфеля, включаючи в нього більше спеціалізованих і масштабних ризиків без загрози втрати платоспроможності компанії.

Аналіз актуальних досліджень. Питання формування й управління страхового портфеля страхової компанії вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Зокрема, серед українських учених, які працювали в зазначеній сфері, слід назвати роботи В. Д. Базилевича, О. І. Барановського, Н. М. Внукової, К. Г. Воблого, О. Д. Вовчак, О. О. Гаманкової, О. В. Козьменко, С. С. Осадця, Я. П. Шумелди, серед зарубіжних – Д. Бабеля (D. Vabbel), Д. Бланда (D. Bland), С. Л. Єфімова, Є. В. Коломіна, Л. О. Орланюк-Малицької, Л. І. Рейтмана, С. Томаса (S. Thomas), К. Є. Турбіної, Д. Д. Хемптона (J. J. Hampton), В. В. Шахова, Р. Т. Юлдашева, Н. М. Яшиної та ін.

Мета статті. Метою даної статті є узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності та принципів формування страхового портфеля, визначення факторів впливу на формування страхового портфеля страхової компанії та управління ним.

Виклад основного матеріалу. На страховий портфель спирається вся поточна й перспективна діяльність страхової компанії. Від структури та якості сформованого страхового портфеля залежать не тільки основні показники діяльності компанії – обсяги надходжень страхових платежів, виплат страхового відшкодування та їх коливання, рівень рентабельності, конкурентні позиції компанії, зокрема частка ринку, але й такі важливі для успішного функціонування страхових компаній характеристики як платоспроможність та фінансова стійкість. Включення до страхового портфелю взаємопов'язаних або катастрофічних ризиків при неправильному управлінні може призвести до вагомих збитків та до банкрутства самої страхової компанії.

В умовах трансформації фінансового ринку дослідження особливостей управління страховим портфелем вимагає розгляду загальних теоретичних положень щодо визначення сутності страхового портфеля, ідентифікації їх видів, а також принципів, методів та інструментів управління страховим портфелем.

На думку В. А. Сушка, страховий портфель – загальна сума страхових ризиків, прийнятих на страхування певним страховиком за усіма або

окремими видами ризику, яка характеризує загальний обсяг його діяльності. Страховий портфель може визначатися за кількістю застрахованих об'єктів, кількістю договорів страхування або за розміром загальної страхової суми. Страховий портфель застосовується у розрахунку обсягу роботи всієї страхової компанії або окремого страхового агента [1, 138].

Визначення страхового портфеля через вартість прийнятих на страхування ризиків дають Н.М. Яшина: “страховий портфель – це вартість страхових ризиків, прийнятих на страхування з набором певних фінансових інструментів, які забезпечують фінансову стійкість страхової організації, на принципах еквівалентності, збалансованості та ефективності” [2] та А.О. Дрібноход: “страховий портфель – систематизована сукупність страхових ризиків, які прийняті на страхування залежно від цілей страхової компанії” [3].

Залежно від поставлених цілей – максимізації прибутку, забезпечення фінансової стійкості, збереження частки ринку – страхові компанії формують відповідний страховий портфель та здійснюють управління ним. Проте, вид страхового портфеля визначається не лише складом та структурою ризиків, що до нього включаються, адже ефективність управління страховим портфелем компанії залежить від того, на скільки прийняті на страхування ризики відповідають сформованим резервам для їх покриття. За даною ознакою можна говорити про формування збалансованого або незбалансованого страхового портфеля.

Також важливою вимогою при формуванні страхового портфеля є його величина (масштаб). Включення до страхового портфеля значної кількості ризиків дозволяє застосовувати закон великих чисел, а саме більш точно передбачати ймовірність настання страхових подій і обсяг потенційного збитку, а також забезпечити формування достатніх страхових фондів і здійснювати солідарний розподіл збитків між страхувальниками.

Однорідність виступає одним із базових принципів формування страхового портфеля – означає, що прийняті на страхування ризики повинні бути максимально однакові за розміром. Оскільки забезпечити рівність всіх ризиків неможливо, виконання даного принципу досягається шляхом виділення в рамках страхового портфеля декількох субпортфельів з однорідним складом, а також шляхом розподілу ризиків між страховиком і страхувальником та передачі певної частки ризику у перестраховання.

До принципів формування страхового портфеля також належать принципи динамічності та диверсифікованості [4]. Динамічність означає підтримання сформованого складу і структури страхового портфелю в часі за рахунок контролю співвідношення між новоукладеними договорами страхування та договорами, термін дії яких закінчився.

Диверсифікованість полягає у включенні до нього різних за характеристиками ризиків з метою уникнення кумуляції збитків та підтримання фінансової стійкості компанії. Кумуляція ризиків виникає у тому випадку, коли настання однієї страхової події призводить до

необхідності проведення виплат відразу за великою кількістю договорів страхування або за декількома договорами зі значними страховими сумами, що в сукупності створює великий обсяг збитків для страхової компанії.

Вибір моделі та виду при формування страхового портфелю залежить від того, які цілі ставить перед собою страховик. Існує 3 моделі формування страхового портфеля, кожній з яких притаманні певні види страхових послуг та різні рівні доходу та ризику:

Таблиця 1

Класифікація типів страхового портфеля

Типи (модель) страхового портфеля	Ступінь ризику	Види страхових портфелів залежно від наданих страхових послуг	Стисла характеристики типів страхового портфеля
Агресивний	Високий	Спеціалізований	Ризикований, має високий рівень дохідності, фінансово нестійкий
Консервативний	Низький	Класичний	Низький ступінь ризику та дохідності, фінансово стійкий.
Диверсифікований	Середній	Комбінований	Середній рівень ризикованості, дохідності та стійкості.

Джерело: [5, с. 25]

Андерайтинг – це комплексна робота, що проводиться страховиком щодо оцінювання страхових ризиків, прийнятих страховиком, та визначення відповідності цих ризиків страхової компанії з точки зору її фінансової стабільності [6].

При формуванні страхового портфеля андерайтер приймає рішення щодо:

1. Вибору типу страхового портфеля за співвідношенням ризику і дохідності.
2. Прийняття ризиків страхового портфеля, а саме – визначити ступені ризику (низький, середній високий) в залежності від обраного типу страхового портфеля.
3. Визначення дохідності страхового портфеля за видами страхування.

Вдосконалений процес андерайтингу є важливим елементом формування збалансованого страхового портфеля і забезпечення фінансової стійкості страховика.

Ще одним вагомим елементом формування страхового портфелю є перестраховання. Політика перестраховання передбачає вибір страховою компанією перестраховика, визначення частки ризику, яка буде передаватися у перестраховання, частки власного утримання та визначення вартості перестраховання. Частка ризиків, яку страховик передає у перестраховання залежить від обраної ним моделі страхового портфелю. Залежно від типу

страхового портфеля обирають спосіб управління ним - активний чи пасивний. Активний спосіб – це трудомісткий, фінансово затратний спосіб управління страховим портфелем, який передбачає ретельний аналіз ринку страхових послуг, відбір ризиків, кваліфікований підхід до формування тарифної політики та створення асортименту страхових послуг. Пасивний спосіб – це управління страховим портфелем, яке передбачає створення добре диверсифікованого страхового портфеля з визначеним рівнем ризику, розрахованим на довгу перспективу. Строк існування такого портфеля передбачає стабільність процесів на страховому ринку [7]. Оскільки портфель є диверсифікованим, то рівень доходу за ним невисокий, проте стабільний.

Операції перестраховування відіграють важливу роль у забезпеченні платоспроможності та фінансової стійкості страхових компаній, оскільки дозволяють залишати на власному утриманні компаній лише ту частку ризиків, які вони в змозі покрити без погіршення стійкості портфеля. Окрім того, можна відзначити додатковий позитивний вплив перестраховування, що полягає у можливості приймати на страхування масштабні та унікальні ризики, а також впроваджувати нові види страхування [8].

Цілями, що ставить перед собою страхова компанія в процесі управління страховим портфелем, можуть бути:

- забезпечення фінансової стійкості;
- одержання максимального прибутку;
- закріплення позицій на страховому ринку та збереження капіталу;
- збільшення частки ринку;
- забезпечення приросту капіталу;
- забезпечення платоспроможності;
- мінімізація ризиків.

Визначаючи головну мету управління страховим портфелем страхова компанія автоматично зосереджується на тих видах страхування і формує такий тип страхового портфеля, який дозволяє досягнути поставленої мети.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Від типу сформованого страхового портфеля та стану ринку страхових послуг залежить вибір способу управління страховим портфелем. За допомогою ефективного управління можна сформувати збалансований страховий портфель, що є запорукою фінансової надійності страхової компанії.

Список використаних джерел

1. Сушко В. А. Страхование: Словарь-справочник. – М.: Книжный мир, 1999. – 408 с.
2. Яшина Н. М. Страховой портфель как основа обеспечения финансовой устойчивости страховой организации / Н. М. Яшина // Финансы и кредит. – 2007. – № 20. – С. 84-87.
3. Дрібноход А. О. Підхід щодо вибору страхового портфеля за цілями страховика / А. О. Дрібноход // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2008. – № 635 – С. 63-67.

4. Журавка О. С. Теоретичні основи формування страхового портфеля / О.С. Журавка // Бізнес-інформ. – 2012. – № 5. – С. 201-204.
5. Рубин Ю. Б. Страховой портфель: Навч.- метод. посібник. – М.: Соминтек, 1994.
6. Супрун А. А. Управління страховим портфелем як засіб забезпечення фінансової надійності страхової компанії /А.А.Супрун // Актуальні проблеми розвитку економіки регіон. Випуск 5/ Збірник наукових праць. -2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_2/59.pdf
7. Валь А. М. Способи управління страховим портфелем /А. М. Валь, В. М. Чубтюк // Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція “Актуальні проблеми сучасної науки” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/val-am-ktn-chubatyuk-vm-sposobi-upravlinnya-portfelem/>
8. Козьменко О. В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку : монографія / О. В. Козьменко. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 350 с.

Y. Serdechna. Factors of influence on formation of the insurance portfolio and managing.

The article generalizes theoretical approaches to the definition of the essence of the formation of the insurance portfolio, factors influencing the formation of the insurance portfolio and the main principles of the formation of the insurance portfolio management system as one of the main factors for ensuring the financial reliability of insurance companies are considered.

Key words: insurance portfolio balanced insurance portfolio, management of insurance portfolio.

*Науковий керівник – канд. екон. наук Шишпанова Н. О.
Миколаївський національний аграрний університет*